

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-91>

УДК 336.7

ВИКОНАННЯ КРИПТОВАЛЮТАМИ ФУНКЦІЙ ГРОШЕЙ

EXECUTION OF MONEY FUNCTIONS BY CRYPTOCURRENCIES

Сеник Олег Іванович

аспірант,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6342-464X>**Senyk Oleh**

Ivan Franko National University of Lviv

У статті проаналізовано взаємозв'язок між грошима та віртуальними активами, здатністю останніх виконувати функції грошей. Дослідження присвячене висвітленню функцій, що виконуються криптовалютами. Сформувано авторське бачення сукупності функцій та розкрито сутність даного переліку. Досліджено світовий досвід використання криптовалютних систем. Окреслено фактори можливого підвищення ролі криптовалюти у проведенні розрахунків і платежів, її використання як аналога грошей. Крім цього, висвітлено проблеми та ризики функціонування віртуальних активів у економічній діяльності. Досліджено специфіку створення цифрових грошей в сучасній фінансовій системі та використання в господарській діяльності.

Ключові слова: криптовалюта, цифровий актив, функції криптовалюти, платіжна система, фіатні гроші.

В статье проанализированы взаимосвязи между деньгами и виртуальными активами, способностью последних выполнять функции денег. Исследование посвящено освещению функций, выполняемых криптовалютами. Сформулировано авторское видение совокупности функций и раскрыта сущность данного перечня. Исследован мировой опыт использования криптовалютных систем. Обозначены факторы возможного повышения роли криптовалюты в проведении расчетов и платежей, ее использование в качестве аналога денег. Кроме того, отражены проблемы и риски функционирования виртуальных активов в экономической деятельности. Исследована специфика создания цифровых денег в современной финансовой системе и использования в хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: криптовалюта, цифровой актив, функции криптовалюты, платежная система, фиатные деньги.

The article analyzes the relationship between money and virtual assets, the ability of the latter to perform the functions of money. The study focuses on the coverage of functions performed by cryptocurrencies. The author's vision of the set of functions is formed and the essence of this list is revealed. The world experience of using cryptocurrency systems is studied. The factors of possible increase of the role of cryptocurrency in settlements and payments, its use as an analogue of money are outlined. In addition, the problems and risks of the functioning of virtual assets in economic activity are highlighted. The specifics of digital money creation in the modern financial system and its use in economic activity are studied. The purpose of the article is to determine the functions performed by cryptocurrency systems, their grouping, and study their implementation in Ukraine and the world, as well as to study the features of its operation to further determine the impact on the global financial system. The following methods were used in the study: the method of analogy (primarily, the opposition of money and cryptocurrency functions), synthesis, induction and deduction, system-structural method. The study presents such functions of cryptocurrencies as settlement, savings, speculative function, investment, means of circulation, world money, information, shadow money. Of the functions of fiat money, cryptocurrency can fully perform only the function of a measure of value; the performance of other functions is currently only partial. The practical value of the article is that the author's list of functions of cryptocurrency systems was formed on the basis of its opposition to the functions of money; identified the possibility of using virtual assets as an analogue of fiat money, and identified problems and threats that hinder this process. The impact of cryptocurrency systems on the global financial system is currently insignificant, the total volume of cryptocurrency transactions in the world is comparable to transactions in fiat money within one country. However, the emergence of cryptocurrencies has affected certain participants in economic processes, including commercial and central banks. The volume of transactions and the number of enterprises accepting cryptocurrencies is increasing every year.

Keywords: cryptocurrency, digital asset, cryptocurrency functions, payment system, fiat money.

Постановка проблеми. Сьогодні все значнішу роль у світі відіграють цифрові послуги. Невід'ємним атрибутом світової економіки в останні роки стали криптовалюти системи. Їхня поява є одним із наслідків структурних перебудов в економіці, пов'язаних із розвитком глобалізаційних процесів, нових технологій та інформаційних мереж. Дані зміни несуть як позитивні, так й негативні наслідки. З огляду на те, що частина наукової спільноти вважають криптовалюти альтернативою сучасним грошам доцільно проаналізувати виконання ними функцій фіатних грошей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок серед науковців у розвиток теоретико-методологічних положень щодо функціонування криптовалют зробили: Н. Королюк, М. Корягін, С. Легенчук, М. Лихачова, Ш. Лубенець, А. Нефьодов, О. Петрук, Н. Полівки, М. Куцевол, О. Шевченко-Наумова, Т. Яцік та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дана тематика потребує значного наукового дослідження, адже залишилася невирішеною низка теоретичних і прикладних проблем, що стосуються, передусім, здатності віртуальних активів виконувати функцію грошей, а також розроблення та обґрунтування функцій та місця криптовалют в рамках як національної, так і світової фінансової системи.

Постановка завдання. Метою статті є визначення функцій, що виконуються криптовалютними системами, їх групування, та дослідження їх виконання в Україні й світі, а також вивчення особливостей її функціонування для подальшого визначення впливу на світову фінансову систему.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оскільки криптовалюти часто розглядають як альтернативу грошам, проаналізуємо виконання криптовалютами функцій грошей, й тим самим виявимо їх подібності та відмінності.

Згідно із вчення К. Маркса, виділяють п'ять функцій грошей:

- міри вартості;
- засобу обігу;
- нагромадження;
- засобу платежу;
- функції світових грошей [1, с. 98–145].

Проаналізуємо відповідність функцій грошей та криптовалют.

Функція міри вартості передбачає надання кількісного виразу економічним процесам і явищам. За допомогою як грошей, так і крип-

товалют можна встановити ціну на товар. Все частіше на світових інтернет майданчиках висвітлюються ціни не лише в доларах чи євро, а й у біткоінах.

Функція засобу обігу передбачає посередництво грошей в обміні товарів, послуг та забезпечення їх обігу. Те саме можна сказати й про криптовалюту, однак є одна суттєва відмінність – у криптовалютних систем немає матеріального виразника (аналога готівкових коштів), вони існують виключно у вигляді цифрових записів.

Функція засіб платежу, тобто оплати боргових зобов'язань виконується криптовалютами, на відміну від грошей лише частково. У деяких країнах дозволена виплата заробітної плати у біткоінах чи альткоінах, однак здебільшого такі виплати нелегальні. Оплата комунальних платежів відбувається лише у національній валюті, продаж товару у кредит відбувається у національній або світовій валюті. Теоретично віртуальні активи можуть виконувати цю роль, однак для цього потрібні поступки із боку урядів держав та законодавства, що є малоімовірним.

Засіб накопичення це еквівалент вартості, який зберігається та зникає із економічного обігу для подальшого обміну на товари або послуги. Як гроші можуть тривалий час зберігатися у гаманці, криптовалюти зберігаються на електронному гаманці. Проте якщо гроші поступово «з'їдає» інфляція, то криптовалюти схильні втрачати свою цінність унаслідок значної волатильності власного курсу. Тому криптовалюти, у яких є висока ймовірність різкого зменшення або збільшення вартості поступаються таким засобам накопичення як золото, дорогоцінні метали, нерухомість, предмети мистецтва.

Функція світових грошей забезпечує обслуговування руху вартості в міжнародному економічному обороті та забезпеченні реалізації взаємовідносин між країнами. Хоча використання криптовалют відбувається без географічної прив'язки, однак обсяги трансакцій за допомогою цифрових активів є нікчемно малими порівняно із світовими валютами. Децентралізованість більшості віртуальних активів створює серйозну недовіру серед держав та корпорацій. Це означає, що виконання біткоіном даної функції є доволі обмеженим.

Із наведених вище аргументів варто констатувати, що незважаючи на те, що криптовалюти не є прямим аналогом грошей, вони виконують певні із функцій грошей у деяких країнах. Тому класифікація функцій криптовалют потребує деякого розширення та уточнення.

Криптовалютні системи, на нашу думку, в Україні виконують частково чи повністю наступні функції:

- розрахункову;
- заощадження;
- спекулятивну;
- інвестиційну (ICO);
- засіб обігу (перекази);
- світових грошей;
- інформаційну;
- тіньових грошей.

З точки зору класичної економічної теорії, гроші – універсальний еквівалент товарів і послуг, тобто все те, що люди погодилися вважати засобом обміну товарів і послуг. З цієї точки зору, біткоїн безсумнівно є валютою. Як і більшість сучасних засобів обміну, ці гроші не мають реальної вартості, їх цінність обумовлена угодами між людьми. Тобто, віртуальні активи можуть виконувати розрахункову функцію при згоді обидвох сторін.

Від часу появи біткоїну, криптовалюта в оплату стали приймати найбільші компанії світу, такі як Microsoft, Dell, Galactic, AirBaltic, Innovecs, «VirginGalactic», «The New York Times», «CNN», «Reuters», «Zynga», «Overstock» і «Tiger Direct», «eBay» [2, с. 83].

Щодо заощаджувальної функції, то найраціональніше зберігання відбувається в стабільних активах. Більшість криптовалют, в тому числі біткоїн вирізняються волатильністю. Виняток становлять стейблкоїни, тобто криптовалюти, прив'язані до якогось активу (наприклад до вартості золота, курсу американського долара, тощо).

Внаслідок високої волатильності криптовалюти стають ефективним інструментом для спекуляцій. Торгують як на великих валютних ринках типу Forex, так і на спеціалізованих майданчиках – криптобіржах. До найбільших сервісів із обміну цифрових валют відносять Binance, Venus, Huobi Global.

Інвестиційна функція передбачає залучення коштів для фінансуванні різного роду технологічних проєктів та стартапів шляхом емісії та подальшого продажу інвесторам нових криптовалют (ICO) [3].

Найефективніше використання функції засобу обігу полягає у здійсненні переказів коштів, що відбуваються значно швидше та дешевше, ніж за допомогою звичайних платіжних систем.

Щодо світових грошей, то розробники першої криптовалюти системи – Bitcoin, створювали її як альтернативу сучасним грошовим системам. Однак децентралізованість

криптовалюти викликає побоювання урядів держав та їх центральних банків. Незважаючи на технічну спроможність біткоїну виконувати роль світових грошей, офіційного його визнання серед міжнародних інституцій та провідних держав немає та навряд чи буде у подальшому. Щодо інших віртуальних активів, то їх частка незначна навіть на криптовалютному ринку та мають невелику кількість користувачів.

Однак у подальшому криптовалюти можуть виконувати дану функцію за умови, що криптовалюта стане законним засобом платежу із регульованим курсом. Певні зрушення в цьому напрямку уже відбуваються, наприклад, ЄЦБ здійснює підготовку до випуску цифрового євро, центральні банки інших країн теж працюють над введенням своїх цифрових валют [4].

Інформаційна функція пов'язана із трендом на глобалізацію та подальшу діджиталізацію економіки. Зростають кількість та обсяги операцій проведених за допомогою різноманітних платіжних систем, зменшується роль готівкових коштів в обігу.

Лобісти криптовалюти, як відносно нового явища на ринку надають широкому колу зацікавлених осіб інформацію про неї, висвітлюють ряд недоліків та переваг історичного створення та сучасного стану цифрових валют.

Криптовалюти, як децентралізована система, що не контролюється урядами та центробанками, та мають широкі можливості для відмивання грошей стали привабливим каналом для незаконної (у тому числі й кримінальної) економічної діяльності – так званої тіньової економіки [5, с. 34].

Це проявляється підприємствами в ухиленні від сплати податків шляхом виплати персоналу заробітної плати на криптовалютний гаманець (у «сірій» тіньовій економіці), або проведення розрахунків чи фінансування економічної діяльності, що пов'язана з виробництвом та реалізацією заборонених та дефіцитних товарів та послуг (у «чорній» тіньовій економіці).

Висновки. Таким чином, серед усіх функцій фіатних грошей криптовалюта повною мірою виконує лише функцію міри вартості. Щодо інших функцій (засіб обігу, нагромадження, засіб платежу, функції світових грошей), то їх виконання є частковим. До функцій, що є характерні для віртуальних активів варто перелічити згадані вище функції грошей, а також спекулятивну, інформаційну, та функцію тіньових грошей. Вплив криптовалютних систем на світову фінансову систему

наразі є незначним, сумарний обсяг криптовалютних трансакцій у світі співставний із операціями у фіатних грошах в межах однієї держави. Однак поява криптовалют позначилась на певних учасників економічних процесів, зокрема банків (як комерційних, так і цен-

тральних), що проявляється у використанні технології розподіленого реєстру та спробами створення цифрових валют. Все активніше підтягується сфера бізнесу, обсяг трансакцій і кількість підприємств, що приймають до розрахунку криптовалюти збільшується щороку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Маркс К. Капітал: критика політичної економії : Т. 1., кн. 1: процесс виробництва капіталу. Київ : Політ-видав України, 1952. 790 с.
2. Куцевол М.А., Шевченко-Наумова О.А. Поняття та економічна природа криптовалюти. *Молодіжний економічний дайджест*. 2015. № 4. С. 79–85. URL: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/16391/1/79-85.pdf>
3. What is an ICO? URL: <https://www.investopedia.com/news/what-ico/> (дата звернення: 06.05.2021).
4. ECB intensifies its work on a digital euro. Офіційний сайт Європейського центрального банку. URL: <https://www.ecb.europa.eu/> (дата звернення: 06.11.2021).
5. Семеген І.Б., Дребот Н.П. Місце і роль криптовалюти у світовій економіці. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України* : зб. наук. пр. 2018. Вип. 2(130). С. 36–39. URL: http://ird.gov.ua/sep/doi/sep2018.02.039_u
6. Рисін В.В., Рисін М.В., Федюк І.В. Правовий статус криптовалюти як фінансового інструменту. *Ефективна економіка*. 2018. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6647>

REFERENCES:

1. Marx K. (1952) Kapital: krytyka politychnoi ekonomii [Capital: Critique of Political Economy]: T. [Vol.] 1., kn. [book] 1: protsess vyrobnytstva kapitalu [the process of capital production]. Kyiv: Polityvydav Ukrainy, 790 p. (in Ukrainian)
2. Kutsevol, M.A., and Shevchenko-Naumova, O.A. (2015) Poniattia ta ekonomichna pryroda kryptovaliuty [The concept and economic nature of the cryptocurrency]. *Molodizhnyj ekonomichnyj dajdzhest*, vol. 4, pp. 79–85. Available at: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/16391/1/79-85.pdf>
3. What is an ICO? Available at: <https://www.investopedia.com/news/what-ico/> (accessed 06 May 2021).
4. ECB intensifies its work on a digital euro. Official site of the European Central Bank. Available at: <https://www.ecb.europa.eu/> (accessed 06 November 2021).
5. Semehen, I., & Drebot, N. (2018) Mistse i rol' kryptovalyuty u svitoviy ekonomitsi [The place and role of cryptocurrency in the global economy]. *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny* [Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine], vol. 130(2), pp. 36–39. Available at: <http://ird.gov.ua/sep/doi/sep2018.02.039>
6. Rysin, V., Rysin, M. and Fedyuk, I. (2018) Pravovyi status kryptovaliuty yak finansovoho instrumentu [Legal status of cryptocurrency as a financial instrument]. *Efektivna ekonomika*, vol. 11. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6647>